

Zbyněk Fiala: Náhubek

- CZ24 News | 3. května 2022

ČESKO: Média, která nesmí mluvit o podstatných věcech, jsou zhoubou demokracie. Ale když se to zakáže, je náhubek aspoň vidět. Prachy ho nasadí i bez zákazu.

Všichni se zajímají o to, jestli bude plyn před zimou ještě dvakrát dražší než dnes. Možná ano, ale jsou tu přece důležitější věci, například jestli není ohrožena tisková svoboda. Zatímco výrok Evropské komise o tom, zda lze platit za plyn rubly, byl v pondělí stále ještě ve vzduchu, o tiskové svobodě bylo jasno. Česko ji má jako z praku. Všechno vědí Reportéři bez hranic. Jejich Světový index tiskové svobody ukazuje, že hodně špatně na tom je 28 zemí, což má být rekord, ale jde to většinou mimo Evropu a českou cenzuru to neobsahuje.

Evropa to tedy dělá podle Světového indexu tiskové svobody celkem dobře, skoro všichni píší správně totéž. O tom, jak špatně je na tom Rusko, Čína, Bělorusko, Myanmar nebo KLDR, víme, ale Reportéři bez hranic nelenili to připomenout znovu. A v evropském skleníku našli taky trochu plevle ve Slovinsku, Polsku, Maďarsku a Řecku.

To, že tam Česko chybí, má svoji logiku. Zpráva se týká loňska, zatímco zavírání nepohodlných českých webů vypuklo až letos, kdy také nastoupil do práce český vládní zmocněnec pro dezinformace. Pokud jde o Evropu, bylo to až letošního 9. března, kdy Evropský parlament schválil dokument se složitým názvem Zpráva zvláštního výboru pro zahraniční vměšování do všech demokratických procesů v EU včetně dezinformací.

Česká eurokomisařka Věra Jourová z toho vyvařila podnět k vypracování evropské náhubkové směrnice pod výmluvným názvem Zákon o svobodě médií. To by mohl být démant na koruně její unijní kariéry. List Politico má oči všude, a tak v předstihu informoval o projevu Jourové před europoslanci nad osnovou této chystané předlohy. V něčem vychází vstříc desetiletým stížnostem novinářů, že jakákoliv nepohodlná investigace narazí na žaloby o pomluvě nebo tajnosti „probíhajícího řízení“. Konflikt chudého listu s bohatým darebou skončí příliš často finančním odkrvením redakcí náklady soudního sporu.

Anglická zkratka sady oněch triků je SLAPP, což foneticky souzní se „slap“ čili dát někomu po hubě. Zákon EU by měl nabídnout ochranu novinářů před takovými praktikami a měl by zavazovat politiky, aby ho prosazovali, zejména při návštěvách vzdálených zemí, kam vyjíždějí bránit lidská práva. Nicméně list Politico se ptá, co se stane, když policie zadrží a zmlátí po hubě některého z novinářů z unijních zemí.

<https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/deciding-on-sanctions-health-data-goes-digital-press-freedom-under-threat/>

Tady bych řekl, že nám pomůže tolik odsuzovaný náhubek, který se v těch paragrafech, vzniklých za účasti české dílny, jistě najde. Jeho nasazení zafunguje jako neprůstřelná vesta jak pro hubu, tak pro dorážející informace.

I nejmenší finanční příspěvek velice pomáhá! Děkujeme!

CHCI PŘÍSPĚT

Pokud jde o ideový zdroj evropské náhubkové úpravy, ze zprávy Evropského parlamentu je zřejmé, že se sahá po osvědčených vzorech. „Zpráva přináší naprosto neuvěřitelné formulace a výrazy, které jako by byly převzaty z těch nejhorších normalizačních příruček, jako bylo Poučení z krizových let,“ stěžuje si nad jejím textem Reflex. Nepochybně přehání, když je polekán také cenzurním aktivismem, který to vyvolalo u nás doma.

<https://www.reflex.cz/clanek/komentare/112510/fialova-vlada-je-na-cele-celoevropskeho-cenzurniho-tazeni.html>

Co je však svoboda slova? Je to jako se štěstím, je to muška jenom zlatá. Na tu svoboda slova to pásne jako dětská prdelka na hrnec, protože o zlato se tu hraje. Zavřete hubu, a ani nepotřebujete paragrafy.

Nerad bych se dopustil nějakých dezinformací, proto se podržím amerického pravidla novinářského objektivismu a opřu se o zjištění uznávané autority. O tom, jak pajdavá a mrtvičná je svoboda slova pod tlakem peněz a monopolního korporátního prostředí pojednává unikátní studie *The Media Monopoly*, jejímž autorem je Ben Bagdikian. Není nová, snad šesté vydání, které mám v knihovně, je z roku 2000. Ale je stále víc aktuální. Na obálce má citaci z recenze váženého kolegy: „Převratná práce, která sleduje historický posun orientace většiny amerických médií – dál od potřeb jednotlivce a blíže k potřebám velkého byznysu.“

Komu jméno Bagdikian nic neříká, vězte, že je to ten, kdo přinesl Pentagon Papers do listu Washington Post. Předtím se k utajovaným dokumentům s pravdou o Vietnamské válce dostaly New York Times, ale brzy jim bylo toto téma soudně zakázáno. Washington Post je vystřídali na frontové linii, ale vyžadovalo to postupy vhodné spíš do prostředí bojového průzkumu.

Protihráčem novinářů byl zdánlivě všemocný a všehoschopný prezident Richard Nixon, který neváhal zasáhnout proti nepohodlným médiím, tajně odposlouchávat vlastní spolupracovníky a dokonce v červnu 1972 instalovat štěnice v kanceláři opozičního volebního štábu v obytném komplexu Watergate.

To byla také poslední kapka. Tehdy se vyznamenali Bagdikianovi kolegové Carl Bernstein a Bob Woodward. Když znovu narazili na tvrdou Nixonovu protihru, uspěli díky novinářské konkurenci i solidaritě – investigaci přebírala štafeta nejvýznamnějších médií a už nebylo možné všechny zavřít. Ukázalo se, že politická moc může zkoušet zbavit média svobody, ale je to otevřený boj, ve kterém mohou média vyhrát. Prezident Richard Nixon nakonec pochopil neudržitelnost své situace a v srpnu 1975 odstoupil.

O sedm let později napsal Ben Bagdikian studii z obsáhlého výzkumu reálné tiskové svobody ve Spojených státech a sděluje, že s korporátní mocí je to těžší než s politiky. Ta vyhrává nad médii spolehlivěji a plošně. Výzkum zjišťuje, že zájem občanů přestává být pro média rozhodující. Po monopolizaci médií, která se stala mimořádně plodným zdrojem rychlého obrovského zisku, už nejsou jejich klíčovými partnerem čtenáři, diváci či posluchači, ale zadavatelé inzerce.

Monopolizace tisku shltla tradiční místní deníky a vytlačila je řetězci, jejichž redakce se geograficky vzdálily čtenářům a tím i tradičním problémům místní správy, školství, lokálního podnikání. Zmizelo i názorové rozdělení jednotlivých titulů. Pokud měl nový centralizovaný deník vyhovovat všem, musel opatrně vybírat témata, se kterými nenarazí. Vedle inzerce většinu narůstajícího obsahu zaplnila lehce zábavná nezávazná „vata“ (*fluff*), vaření, móda, šminky, děti a zahrada. A protože něco muselo přitahovat pozornost, dostával přednost také zločin a sex.

Zprávy se dostávaly do médií jako izolované jevy, bez kontextu. Prosazovalo se pravidlo „objektivního“ novinářství, kdy novinář pouze tlumočí sdělení autorit, sám slovo nedostane. Tím dostávaly tyto izolované zprávy jednoznačný oficiální náter, bez nějaké konfrontace s tím, co novinář zjistil nezávisle. Stávaly se hláskou troubou establishmentu.

V místních publikacích to bylo bližší reálnému životu, ale tvůrci mediálních impérií s místními publikacemi aktivně bojovali. Platilo pravidlo, že bez místního monopolu tisk nedává smysl, konkurence sráží zisky. To by mohlo teoreticky narazit na protitrustový zákon, který měl monopoly potírat. Jenže soudy posuzovaly jen míru konkurence v národním měřítku, a tam se nikdo neprobil nad 10 procent. Zato v místním měřítku, kde fungoval jediný list jediného řetězce, to bylo sto

procent.

Monopolní trh semlel místní listy jednoduchým mechanismem. Pokud chcete inzertně oslovit jednu osobu, vyjde to levněji velkým centralizovaným médiem, než když se to má dělat třístí malých místních plátků. Velké mediální domy lákají inzerci od velkých nadnárodních firem a odsávají tak zdroje z malých měst. Když majitel místního plátku naposledy zabouchne dveře, mizí s ním i veškerá inzerce místního drobného podnikání. Mediální monopolizace tak ničí také místní ekonomiku.

Ziskovost monopolizovaných médií přitáhla pozornost velkých korporací z jiných oborů a začaly si kupovat podíly na tomto trhu. Média vstupovala na burzu a dále se přizpůsobovala tomu, že jediné, co je hodnotí, je čtvrtletní přírůstek zisku. Přírůstek čtenářů nebo diváků není zajímavý, pokud nejsou ze žádoucí cílové skupiny bohatých bílých středního věku. Když chudých, černých a dalších marginálů mezi čtenáři ubude, je to jen dobře, sníží se tiskové náklady. Logika podnikání se změnila, médium není dodavatelem obsahu, ale náhončím potenciálních konzumentů oceňovaným podle počtu hlav vnímavých k inzertnímu obsahu.

Srůstání médií a velkých korporací nejrůznější orientace přineslo také jedno politické téma, a tím je shodný zájem na snižování daní a odstraňování regulace podnikání. Ideálem jsou nulové daně a absolutní svoboda podnikání. Vytvořil se umělý rozpor mezi státem a ekonomikou. Začalo se prosazovat, že dobrá ekonomika potřebuje minimální stát, který se věnuje jen obraně, soudům a policii, čili prosazování privilegií těch, kdo to vyhráli. Politici jsou tu od toho, aby snižovali výdaje státního rozpočtu. Monopolní média už nemusí o těchto tezích polemizovat, levice nedostane slovo, všechna jsou silně pravicová.

Centralizace médií se nakonec dostala do křížku s podstatou americké demokracie. Ústava svěřuje občanům právo volit spoustu místních funkcionářů, nejen do místní správy, ale také vlivné školní rady, místní soudní činitele, velitele policie. Jenže monopolizovaná centralizovaná média se nemohla místním tématům věnovat, nevešlo by se to tam, a taky by to lidi z jiných regionů nezajímalo. Decentralizovaný systém ztratil schopnost reálně fungovat, když pro demokratické rozhodování a účinnou kontrolu činnosti zvolených orgánů chybí informování občané.

V tomhle stavu tedy byla americká média, když jsme si je roku 1989 stanovili jako vzor, který pak požehnal o pár měsíců později na Václavském náměstí americký prezident George Bush vyzváněním na Zvon svobody. Trochu mu to rušil doktor Sládek, který se vyšplhal na telefonní budku hned vedle řad s židlemi pro nejvýznamnější hosty a začal vykřikovat své republikánské teze. Policie cloumala tím jeho improvizovaným řečištěm, ale doktor to ustál, nenechal se přerušit a dál chrлил své ptákoviny. Řekl bych, že tenkrát jsme ještě nepotřebovali svobodu z dovozu.

Komerční náhubek je stejně zhoubný jako ten policejní. Skutečná svoboda slova není pouhou svobodou prázdného žvanění o svobodě slova, svobodou lhát nebo zatloukat a mlátit prázdnou slámu. Je to něco, co je třeba dobře uvážit a zkoušet v různých alternativních řešeních. To však jde dost těžko, když jsou alternativní úvahy zakázány. Nebo když jsou nemožné z jiných důvodů. Monopolní moc je zhoubná, ať se jí zrovna říká totalitní, nebo jinak.

Sledujte nás na Telegramu: t.me/cz24news

Autor: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)